

Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset

MAAHANMUUTON RAKENNE JA KOTOUTUMINEN RATKAISEVAT

Antti Kauhanen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
antti.kauhanen@etla.fi

Suosittelava lähdeviittaus:

Kauhanen, Antti (23.3.2026). ”Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset: Maahanmuuton rakenne ja kotoutuminen ratkaisevat”.

Etna Raportti nro 176.

<https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-176.pdf>

Tiivistelmä

Raportti osoittaa, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset eivät ole yksiselitteisesti positiivisia tai negatiivisia vaan riippuvat ratkaisevasti maahanmuuton rakenteesta ja kotoutumisen onnistumisesta. Työperäinen ja korkeasti koulutettu maahanmuutto tuottaa selkeästi myönteisiä julkistaloudellisia vaikutuksia, kun taas humanitaarinen maahanmuutto on alkuvaiheessa julkistaloudellisesti raskasta, vaikka vaikutukset voivat parantua tehokkaan kotoutumisen myötä. Suojeluperusteisesti tulleilla työllisyys- ja tulotaso jäävät pitkään kantaväestöä alemmaksi, vaikka oleskeluajan pidentyessä erot kaventuvat.

Ikääntyvän väestön oloissa maahanmuutolla on myös kasvava pitkän aikavälin merkitys. Työikäisen väestön supistuminen heikentää työvoiman tarjontaa, tuottavuutta ja julkisen talouden kestävyttä, ja tämän kehityksen pysäyttämiseksi Suomi tarvitsee nykyistä suurempaa nettomaahanmuuttoa. Erityisesti työperäisen maahanmuuton lisääminen vahvistaa talouskasvua ja hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa.

Kokonaisviesti on, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset määräytyvät sekä sen perusteella, ketkä muuttavat, että sen mukaan, miten Suomi tukee heidän integroitumistaan. Oikein kohdennetulla politiikalla maahanmuutto voi tukea työvoiman saatavuutta, lisätä tuottavuutta ja vahvistaa julkisen talouden kestävyttä myös pitkällä aikavälillä.

Abstract

Economic Impacts of Immigration: The Structure of Immigration and Integration Play a Determining Role

The report demonstrates that the economic impacts of immigration are not unequivocally positive or negative, but are decisively influenced by the structure of immigration and the success of integration. Work-based and highly educated immigration clearly yields positive effects for public finances, whereas humanitarian immigration is initially a fiscal burden, although outcomes may improve with effective integration. Those who arrive for protection purposes tend to have lower employment rates and income levels compared to the native population for a prolonged period, even though these differences narrow as their length of stay increases.

In the context of an ageing population, immigration also has growing long-term significance. The shrinking working-age population reduces labour supply, productivity and the sustainability of public finances, and to reverse this trend Finland needs a higher net immigration than at present. Increasing work-based immigration in particular strengthens economic growth and the funding base of the welfare state.

The overall message is that the economic impacts of immigration are determined both by who moves to Finland and by how the country supports their integration. With appropriately targeted policies, immigration can enhance labour supply, increase productivity, and strengthen the sustainability of public finances even in the long term.

KTT **Antti Kauhanen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja ja työelämäprofessori Aalto-yliopistossa.

Dr.Sc. (Econ.) **Antti Kauhanen** is a Research Director at ETLA Economic Research and Professor of Practice at Aalto University.

Kiitokset: Raportin kirjoittamisen on rahoittanut Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Strategisen tutkimuksen neuvosto (päätos numero 364415). Kiitän Aki Kangasharjaa ja Hanna Pesolaa hyödyllisistä kommentteista.

Tämän raportin työstämisessä on hyödynnetty tekoälyä ihmistyön tukena Etlan eettisen ohjeiston mukaisesti (versio 26.1.2026, ks. <https://www.etla.fi/ai-etiikka>).

Acknowledgements: This report has been funded by the Confederation of Finnish Industries EK and the Strategic Research Council at the Academy of Finland (grant no. 364415). I thank Aki Kangasharju and Hanna Pesola for useful comments.

Artificial intelligence has been used to support human work in the production of this report in accordance with Etlä's ethical guidelines (version 26.1.2026, see <https://www.etla.fi/en/ai-ethics>).

Avainsanat: Maahanmuutto, Kotoutuminen, Työmarkkinat, Julkistalous, Taloudelliset vaikutukset

Keywords: Immigration, Integration, Labour market, Public finances, Economic impacts

JEL: J61, H53, J15

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Maahanmuuton työmarkkinavaikutukset.....	4
3	Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset	5
4	Maahanmuuton julkistaloudelliset vaikutukset	6
5	Julkistaloudellisten vaikutusten mittaamisesta	6
5.1	Staattiset laskelmat	6
5.2	Elinkaarilaskelmat.....	7
5.3	Ennusteet.....	7
5.3	Laskelmien tulkinnasta	7
6	Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset Ruotsissa	8
6.1	Työllisyyserot ja kotoutumisen hitaus.....	8
6.2	Toisen sukupolven asema	8
6.3	Sytä heikompaan työmarkkina-asemaan	9
6.4	Vaikutukset kantaväestön työmarkkina-asemaan.....	9
6.5	Vaikutukset tuottavuuteen	9
6.6	Vaikutukset bruttokansantuotteeseen	9
6.7	Julkistaloudelliset nettovaikutukset.....	10
7	Maahanmuuttajien työllisyys Suomessa	12
8	Julkistaloudelliset vaikutukset Suomessa.....	14
9	Kotoutumispolitiikasta	14
10	Suomea ja Ruotsia koskevien tulosten vertailu	16
11	Maahanmuuton pidemmän aikavälin taloudelliset vaikutukset.....	16
12	Lopuksi	17
	Viite.....	19
	Kirjallisuus	19

1 Johdanto

Maahanmuutto on yksi aikamme merkittävimmistä sosioekonomisista ilmiöistä korkean tulotason maissa. Se muokkaa väestörakennetta, työmarkkinoita ja julkista taloutta, minkä vuoksi sen taloudellisten vaikutusten ymmärtäminen on yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta välttämätöntä.

Maahanmuuton taloudellisten vaikutusten täsmällinen arviointi on mahdotonta johtuen sen monipuolisista vaikutuksista talouteen ja yhteiskuntaan. Taloustieteellinen tutkimus korostaa, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset riippuvat keskeisesti siitä, ketkä muuttavat, millaisilla taidoilla, miten he työllistyvät ja miten vastaanottavan yhteiskunnan instituutiot tukevat heidän kotoutumistaan. Myös maahanmuuttajien lasten työmarkkinamenestyksellä on merkittävä rooli. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus ratkaisee maahanmuuton taloudelliset vaikutukset.

Viime vuosien tutkimus osoittaa selvästi, että maahanmuuton peruste on keskeinen jakolinja: työperäinen maahanmuutto tuottaa tyypillisesti nopeita taloudellisia hyötyjä, kun taas humanitaarinen maahanmuutto heijastuu hitaampana työmarkkinoille kiinnittymisenä ja suurempana tulonsiirtojen tarpeena. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vaikutukset olisivat pysyvästi negatiivisia, vaan työn tarjonnan kasvu ja kotouttamispolitiikan onnistuminen voivat pitkällä aikavälillä kääntää vaikutukset myönteisiksi. Taloudelliset vaikutukset ovat siis dynaamisia ja muuttuvat sitä mukaa, kun maahanmuuttajien osaaminen, kielitaito ja työmarkkina-asema kehittyvät.

Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on myös muistettava se, että humanitaarinen maahanmuutto edustaa Suomessa vain pientä osaa kokonaismaahanmuutosta (Maahanmuuttovirasto, 2025)¹. Ruotsissa humanitaarinen maahanmuutto on ollut merkittävämmässä roolissa. OECD:n International Migration -tietokannan mukaan vuosina 2012–2023 Suomessa maahanmuuttajista 20 % oli turvapaikanhakijoita, kun taas Ruotsissa vastaava osuus oli 39 %. Mikäli tarkastellaan erityisesti vuoden 2015 suuren pakolaisaallon jälkeistä aikaa, turvapaikanhakijoiden osuus oli Suomessa 11 % ja Ruotsissa 16 %.

Kotoutumisen laadulla on suuri merkitys maahanmuuton taloudellisille vaikutuksille. Sekä suomalaiset että kan-

sainväliset tutkimukset osoittavat, että varhaisella tuella, erityisesti kielikoulutuksella, osaamisen tunnistamisella ja nopealla ohjautumisella työelämään, on pysyviä vaikutuksia työllisyyteen, tuloihin ja riippuvuuteen tulonsiirroista. Lisäksi kotouttamistoimien vaikutukset ulottuvat seuraavaan sukupolveen, mikä tekee niistä keskeisen investoinnin paitsi nykyiseen työvoimaan myös tulevaan tuottavuuteen ja taloudelliseen tasa-arvoon.

Tämä raportti pyrkii tarjoamaan tutkittua tietoa maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista kohdemaan näkökulmasta ja kuvaamaan, millä edellytyksillä maahanmuutosta voi muodostua talouden pitkän aikavälin vahvistaja.

Raportti etenee siten, että se tarkastelee ensin yleisellä tasolla maahanmuuton vaikutuksia työmarkkinoihin ja talouden dynamiikkaan. Tämän jälkeen raportti käsittelee, miten maahanmuuton julkistaloudellisia vaikutuksia tyypillisesti mitataan staattisten laskelmien, elinkaarimallien ja ennusteskenaarioiden avulla. Raportin keskeinen osa on tiivistää Ruotsia koskevat Konjunkturitutetetin tuoreet raportit maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista. Nämä laajat raportit sisältävät paljon hyödyllistä tietoa myös suomalaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun, vaikkakin on hyvä huomioda, että Ruotsissa humanitaarinen maahanmuutto on ollut merkittävämmässä roolissa kuin Suomessa. Näitä tuloksia verrataan olemassa oleviin suomalaistutkimuksiin. Lopuksi käsitellään kotoutumispolitiikkaa sekä maahanmuuton pitkän aikavälin vaikutuksia ja tehdään johtopäätöksiä maahanmuuton taloudellisten vaikutusten arvioinnista.

2 Maahanmuuton työmarkkinavaikutukset

Maahanmuutto vaikuttaa työmarkkinoihin useiden toisiinsa kytkeytyvien mekanismien kautta, joita tarkastelen tässä luvussa. Välittymiskanavia on useita (esim. Dustmann & Schönberg, 2025; Konjunkturitutetet, 2025b).

Ensinnäkin, maahanmuutto muuttaa sekä työvoiman tarjontaa että kysyntää. Tulijoiden määrä lisää työvoiman tarjontaa, mikä voi lyhyellä aikavälillä luoda laskupainetta palkkoihin. Samanaikaisesti maahanmuuttajat toimivat

kuitenkin myös kuluttajina, jolloin heidän kasvattamansa kokonaiskysyntä lisää yritysten työvoiman tarvetta ja siten osittain kompensoi tarjonnan kasvun aiheuttamaa palkkavaikutusta.

Toiseksi, talouden pääomakanta sopeutuu ajan mittaan kasvaneeseen työvoimaan. Yritykset investoivat uusiin koneisiin, laitteisiin ja muuhun pääomaan vastatakseen kasvaneeseen kysyntään sekä hyödyntääkseen saatavilla olevaa työvoimaa (Mitaritonna ym., 2017). Pääomapainosten kasvu nostaa työn tuottavuutta ja heikentää alku- peräisiä negatiivisia palkkavaikutuksia.

Kolmanneksi, vaikutukset riippuvat siitä, missä määrin maahanmuuttajat ovat kantaväestön työvoimalle substituutteja tai komplementteja. Jos maahanmuuttajat kilpailevat samoista tehtävistä saman osaamisprofiilin omaavan kantaväestön kanssa, he voivat kohdistaa kilpailupainetta matalammin koulutettuihin tai aiemmin saapuneisiin maahanmuuttajaryhmiin. Jos tulijoiden osaaminen sen sijaan täydentää kantaväestön taitoja, kokonaisvaikutus voi olla tuottavuutta ja palkkoja nostava (Beerli ym., 2021).

Neljäs keskeinen mekanismi liittyy työnjaon erikoistumiseen. Tutkimus osoittaa, että maahanmuutto voi ohjata kantaväestöä vaativampiin, kielellisesti ja institutionaalisesti sidottuihin tehtäviin samalla, kun maahanmuuttajat erikoistuvat tehtäviin, joissa heillä on suhteellinen etu (Foged & Peri, 2016; Hoen, 2020; Beerli ym., 2021). Tämä työnjaon tehostuminen voi nostaa tuottavuutta ja palkkatasoa sekä kantaväestön että maahanmuuttajien osalta.

3 Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset

Työmarkkinavaikutusten lisäksi maahanmuutolla on merkittäviä vaikutuksia talouden rakenteisiin. Tässä luvussa tarkastelen sen vaikutuksia hintoihin, tuottavuuteen, innovaatioihin ja vientiin.

Maahanmuutto voi vaikuttaa kotimaisten palveluiden ja tuotteiden hintoihin erityisesti suljetuilla tai paikallisilla markkinoilla. Esimerkiksi työvoimavaltaisilla kotimark-

kina-aloilla, kuten siivous-, lastenhoito- ja rakennuspalveluissa, maahanmuutto voi laskea hintoja lisääntyneen työvoiman tarjonnan seurauksena (Cortes, 2008). Toisaalta maahanmuuttajat lisäävät kulutuskysyntää, mikä voi nostaa joidenkin tuotteiden hintoja erityisesti aloilla, jotka tuottavat paikallisesti kulutettuja palveluja (Ak-su ym., 2022). Tämä mekanismi voi tietyissä tapauksissa jopa dominoida työvoiman tarjonnan vaikutuksia, jolloin hinnat nousevat.

Maahanmuutto voi vaikuttaa myös tuottavuuteen. Jos maahanmuuttajat ovat keskimäärin matalammin koulutettuja tai heidän osaamisensa ei heti vastaa työmarkkinoiden tarpeita, tämä voi alentaa koko talouden *keskimääräistä* tuottavuutta puhtaasti työvoiman rakenteen muutoksen seurauksena ilman, että kantaväestön tuottavuus laskisi. Korkeasti koulutettu ja työperäinen maahanmuutto voi puolestaan selvästi nostaa yritysten tuottavuutta, erityisesti jos tulijoilla on vähän saatavilla olevaa tai korkean lisäarvon osaamista (Mitaritonna ym., 2017; Beerli ym., 2021). Tuottavuuskehitys heijastuu suoraan elintasoon ja bkt:hen asukasta kohti, minkä vuoksi tuottavuusvaikutukset ovat keskeisiä maahanmuuton kokonaistaloudellisissa arvioissa.

Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että maahanmuutolla on merkittäviä vaikutuksia innovaatioihin. Korkeasti koulutettu maahanmuutto voi vahvistaa yritysten innovointia lisäämällä erikoisosaamista ja osaamisen siirtoa sekä tuomalla uusia näkökulmia tiimeihin (Hunt & Gauthier-Loiselle, 2010; Kerr & Lincoln, 2010). Tämä näkyy esimerkiksi patenttiaktiivisuuden ja tutkimusintensiivisten alojen tuottavuuden kasvuna. Talouden sopeutuessa työvoiman tarjonnan muutoksiin yritykset voivat kehittää uusia tuotantotapoja tai ottaa käyttöön innovatiivisempia teknologioita, jolloin maahanmuutto vaikuttaa teknologiseen kehitykseen. Innovaatioiden vahvistuminen voi lisätä pitkän aikavälin tuottavuuskehitystä ja sitä kautta tukea talouskasvua sekä parantaa julkisen talouden kesävyttä epäsuorien vaikutusten kautta.

Suomea koskevat tulokset osoittavat myös, että maahanmuutto vaikuttaa yritysten vientiaktiivisuuteen ja viennin kohdentumiseen. Ensimmäisen ulkomaalaistaustaisen työntekijän palkkaaminen lisää yritysten kokonaisvientiä, kasvattaa selvästi todennäköisyyttä viedä tuotteita työntekijän kotimaahan ja laajentaa vietävien tuotteiden valikoimaa (Maczulskij, 2025).

4 Maahanmuuton julkis- taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuton taloudelliset ja julkistaloudelliset vaikutukset ovat kaksi eri käsitettä, joita ei tule sekoittaa toisiinsa.

Maahanmuuton kokonaistaloudelliset vaikutukset kattavat laaja-alaisesti makrotaloudellisen dynamiikan, kuten vaikutukset bruttokansantuotteeseen, tuottavuuteen, investointeihin ja työmarkkinoihin. Tässä näkökulmassa huomioidaan dynaamiset vaikutukset eli se, miten talous mukautuu työvoiman tarjonnan muutoksiin esimerkiksi työvoiman erikoistumisen, innovaatioiden ja pääomainvestointien kautta.

Julkistaloudelliset laskelmat ovat tyypillisesti staattisia ja rajoittuvat suppeasti vain maahanmuuton välittömiin vaikutuksiin julkisen sektorin tuloihin ja menoihin. Nämä rajalliset laskelmat tehdään tyypillisesti menetelmällä, jossa maahanmuuttajien maksamista veroista vähennetään heidän saamansa tulonsiirrot ja käyttämiensä julkisten palveluiden kustannukset. Nämä laskelmat ovat usein luonteeltaan staattisia tai kirjanpidollisia, eivätkä ne huomioi talouden sopeutumista tai epäsuoria vaikutuksia.

Pelkkä julkistaloudellinen laskelma antaa vajavaisen kuvan maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista, sillä se sivuuttaa maahanmuuton vaikutukset yleiseen talouskasvuun ja markkinoiden toimintaan, jolloin maahanmuuton hyötyjä saatetaan aliarvioida ja kustannuksia yliarvioida (Scocco ja Andersson, 2016; Päivinen, 2017).

Vaikutukset julkiseen talouteen muodostuvat neljän mekanismin kautta (VATT-työryhmä, 2014). Maahanmuuttajien oma menestys työmarkkinoilla on perustavanlaatuinen tekijä, joka määrittää lähes kaikki muut maahanmuuton taloudelliset vaikutukset. Jos maahanmuuttajat työllistyvät hyvin, heidän vaikutuksensa julkiseen talouteen ja kansantalouteen on todennäköisesti myönteinen (Konjunkturitutet, 2025b). Tämä johtuu siitä, että tällöin he maksavat enemmän verotuloja kuin saavat tulonsiirtoja tai kuluttavat julkisia palveluita.

Maahanmuuttajien ikärakenne sekä maassaoloaika vaikuttavat myös merkittäväällä tavalla maahanmuuton jul-

kistaloudellisiin vaikutuksiin. Nettovaikutus on tyypillisesti negatiivinen lapsilla ja eläkeläisillä (koulutus-, hoiva- ja eläkemenojen vuoksi) ja positiivinen työikäisillä (Konjunkturitutet, 2025a). Maahanmuuttajat kuuluvat kantaväestöä useammin työikäiseen väestöön sekä Suomessa että Ruotsissa. Tämä suotuisa ikärakenne nostaa ulkomailla syntyneiden keskimääräistä nettovaikutusta.

Julkishyödykkeiden tuottamiseen liittyvät skaalaeduct alentavat maahanmuuton julkistaloudellisia vaikutuksia. Julkishyödykkeet ovat hyödykkeitä, joiden kuluttaminen ei vähennä muiden mahdollisuuksia kuluttaa samoja hyödykkeitä. Keskeinen esimerkki näistä on maanpuolustus. Maahanmuutto tai väestönkasvu ylipäättään alentaa julkishyödykkeiden kustannuksia henkeä kohden. Sillä, miten julkishyödykkeiden skaalaeduct huomioidaan maahanmuuton julkistaloudellisten vaikutusten laskennassa, on usein huomattava vaikutus laskelmien lopputulokseen.

Julkistaloudelliset vaikutukset riippuvat myös edellä käsitellyistä laajemmista taloudellisista vaikutuksista. Esimerkiksi työvoiman saatavuuteen, tuottavuuteen ja investointeihin liittyvät vaikutukset voivat olla merkittäviä julkistalouden kannalta.

5 Julkistaloudellisten vaikutusten mittaamisesta

Maahanmuuton julkistaloudellisten vaikutusten arviointi perustuu useisiin menetelmiin, jotka eroavat toisistaan tarkastelun aikajänteen, oletusten ja huomioitujen kustannusten ja tulojen osalta. Seuraavaksi kuvataan näiden menetelmien periaatteet ja niiden tuottamien tulosten tulkintaan liittyvät rajoitteet.

5.1 Staattiset laskelmat

Kuten yllä todettiin, staattisissa laskelmissa arvioidaan maahanmuuton nettovaikutusta julkiseen talouteen tarkastelemalla yhden vuoden aikana syntyviä verotuloja ja julkisia menoja. Menetelmä perustuu siihen, että tietyn väestöryhmän, kuten ulkomailla syntyneiden, maksamista veroista ja maksuista vähennetään samana vuonna saa-

dut tulonsiirrot ja käytettyjen julkisten palvelujen kustannukset. Tällainen poikkileikkaus analysoi ainoastaan lyhyen aikavälin rahavirtoja ilman, että talouden dynaamisia sopeutumismekanismeja huomioidaan.

Laskelmien taustalla oleva tiedon kohdistaminen perustuu rekisteriaineistoihin silloin, kun tieto on yksilöitävissä, kuten suorien verojen ja tulonsiirtojen kohdalla. Sen sijaan kulutuksen ja epäsuorien verojen, kuten arvonnäveron, sekä työnantajamaksujen kohdistaminen perustuu laskennallisiin oletuksiin, useimmiten iän tai tulojen perusteella. Julkinen kulutus, kuten koulutus ja terveydenhuolto, jaetaan myös laskennallisesti. Kollektiivisten hyödykkeiden kustannuksia, kuten puolustuksen ja infrastruktuurin kustannuksia, voidaan käsitellä kahdella eri tavalla. Esimerkiksi myöhemmin käsiteltävissä Konjunkturi- ja tilastokeskuksen (2025a) raportissa nämä jaetaan tasan koko väestölle. Toinen tapa on esimerkiksi OECD:n (2021) käyttämä marginaalikustannusmenetelmä. Tässä vaihtoehtoisessa lähestymistavassa oletetaan, ettei puhtaisten julkishyödykkeiden kustannus nouse väestön kasvaessa, jolloin maahanmuuttajille ei jyvitetä näitä kustannuksia lainkaan. Menetelmällä on olennainen vaikutus lopputuloksiin, sillä keskimääräisten kustannusten jakaminen heikentää maahanmuuttajien laskennallista nettovaikutusta verrattuna menetelmään, jossa skaalaedut huomioidaan.

Vaikka staattiset laskelmat tuottavat hyödyllisen kuvan julkisen talouden tilannekuvasta, niihin liittyy merkittäviä rajoitteita. Ne eivät huomioi maahanmuuton epäsuoria vaikutuksia, kuten vaikutuksia palkkoihin, tuottavuuteen, työllisyyteen tai talouskasvuun, ja perustuvat oletukseen julkisen talouden tasapainosta, jolloin yhden ryhmän positiivinen nettovaikutus tarkoittaa aina vastaavan suuruista negatiivista vaikutusta muille. Ruotsalaisessa keskustelussa esimerkiksi Scocco ja Andersson (2016) korostavat, että poikkileikkauslaskelmat voivat antaa harhaanjohtavan kuvan maahanmuuton todellisista pitkän aikavälin kustannuksista, koska ne eivät huomioi talouden dynaamista sopeutumista. Mekaaninen oletus siitä, että matalapalkkaisen ryhmän poistaminen nostaisi muiden keskituloja, ei heidän mukaansa päde tilanteessa, jossa talous mukautuu muuttuneeseen työvoiman rakenteeseen esimerkiksi työnjaon ja erikoistumisen kautta. Tämän vuoksi poikkileikkausanalyysit voivat aliarvioida maahanmuuton hyötyjä ja yliarvioida sen kustannuksia.

5.2 Elinkaarilaskelmat

Koska poikkileikkausanalyysi ei kerro, miten maahanmuutto vaikuttaa julkiseen talouteen ajan kuluessa, vaikutusten arvioinnissa käytetään myös elinkaarilaskelmia. Tässä menetelmässä maahanmuuttajan nettovaikutus arvioidaan koko hänen jäljellä olevan elinaikansa ajalta. Laskenta perustuu siihen, että tulevat odotetut nettovaikutukset summataan ja diskontataan nykyarvoon maahanmuuttohetkellä ja tulokset voidaan esittää myös annuiteettina eli keskimääräisenä vuotuisena nettovaikutuksena. Laskelmissa huomioidaan lisäksi se, että henkilö voi muuttaa pois maasta tai kuolla, joten arviointi perustuu odotettuihin virtoihin. Elinkaarilaskelma poikkeaa poikkileikkausanalyysistä siinä, että se ottaa huomioon nettovaikutuksen vaihtelun iän mukaan: vaikutus on tyypillisesti negatiivinen lapsuudessa ja vanhuudessa, mutta positiivinen työiässä. Menetelmään liittyy kuitenkin epävarmuuksia, sillä tulokset ovat herkkiä oletuksille tulevasta työllisyydestä, tulotasosta ja hyvinvointipalvelujen käytöstä. Menetelmä ei myöskään huomio maahanmuuton laajempia taloudellisia vaikutuksia.

5.3 Ennusteet

Ennusteita laadittaessa käytetään menetelmää, jossa historiallisia nettovaikutuksia projisoidaan tulevaisuuteen maahanmuuton syyn, syntyperän ja maassaoloajan mukaan. Menetelmän periaatteena on, että aiempien vuosien havaintoihin perustuvat nettovaikutukset muodostavat lähtökohdan sille, miten eri ryhmien vaikutusten arvioidaan kehittyvän jatkossa. Tällä tavoin voidaan tarkastella erilaisia skenaarioita, kuten maahanmuuton määrän muutoksia, pakolaisten osuuden vaihtelua tai kotoutumisen nopeutumista. Lähestymistavalla on kuitenkin omat rajoitteensa, sillä se on luonteeltaan yksinkertaistettu eikä huomioi esimerkiksi tuottavuuskehitystä tai julkisen talouden epätasapainoa.

5.4 Laskelmien tulkinnasta

Kaikki nämä menetelmät ovat ”mekaanisia” laskelmia julkisen talouden virroista. Ne eivät tavoita maahanmuuton kokonaistaloudellisia vaikutuksia, joihin kuuluisivat myös vaikutukset innovaatioihin, tuottavuuteen ja talouskasvuun. Analyysit eivät myöskään sisällä maahanmuuttajien lasten vaikutuksia.

Kaikissa laskelmissa joudutaan tekemään oletuksia, joiden paikkansa pitävyyttä on usein hankala arvioida. Eri oletuksilla on kuitenkin merkittävä vaikutus laskelmien lopputulokseen.

Ei ole realistista olettaa, että pystyttäisiin laskemaan ”maahanmuuton kustannukset”. Suuntaa antavia laskelmia voidaan tehdä ja niistä opitaan, mitkä ovat merkittävimmät tekijät, jotka vaikuttavat julkistaloudellisiin vaikutuksiin. Nämä voivat toimia tukena päätöksenteossa, mutta niiden rajoitteet täytyy ymmärtää.

6 Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset Ruotsissa

Tässä osiossa käsittelen Konjunkturinstitutetin raporttia, joka luo yleiskuvan maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista Ruotsissa (Konjunkturinstitutet, 2025b). Ruotsin kokemukset tarjoavat poikkeuksellisen laajan aineiston maahanmuuton pitkän aikavälin vaikutusten analysointiin. Maa muuttui 1930-luvulla siirtolaisuuden lähtömaasta kohdemaaksi, ja toisen maailmansodan jälkeisiä vuosikymmeniä leimasi vahva, työvoiman kysyntään perustuva maahanmuutto, erityisesti Suomesta. 1970-luvulta lähtien Ruotsin maahanmuuton luonne on kuitenkin kokenut perustavanlaatuisen rakennemuutoksen: aiemmin työvoimapulaan liittynyt, kysyntälähtöinen muuttoliike on korvautunut pääosin humanitaarisista kriiseistä johtuvalla, tarjontalähtöisellä maahanmuutolla Latinalaisesta Amerikasta, Lähi-idästä ja Afrikasta. Tämä kehitys on johtanut siihen, että ulkomailla syntyneiden osuus Ruotsin väestöstä on kasvanut dramaattisesti ollen vuonna 2024 jo yli 20 prosenttia. Osuus on poikkeuksellisen korkea pohjoismaisessa vertailussa; esimerkiksi Suomessa vastaava luku vuonna 2024 oli 11 prosenttia.

Maahanmuuttajien oma menestys työmarkkinoilla on perustavanlaatuinen tekijä, joka määrittää lähes kaikki muut maahanmuuton taloudelliset vaikutukset. Jos maahanmuuttajat työllistyvät hyvin, heidän vaikutuksensa julkiseen talouteen ja kansantalouteen on todennäköisesti myönteinen. Ruotsin kokemukset osoittavat kuitenkin, että kotoutuminen työmarkkinoille on ollut merkittävä haaste.

6.1 Työllisyyserot ja kotoutumisen hitaus

Ruotsissa ulkomailla syntyneiden työllisyysaste on ollut jo pitkään selvästi matalampi kuin kantaväestöllä. Ero on erityisen suuri Euroopan ulkopuolelta tulleilla naisilla. Vaikka Ruotsin työllisyysero on kansainvälisesti suuri, tämä johtuu osin kantaväestön naisten poikkeuksellisen korkeasta työllisyysasteesta.

Erityisesti pakolaisten ja heidän perheenjäsentensä kotoutuminen on ollut hidasta. Tutkimukset osoittavat, että kotoutumisnopeus on vaihdellut huomattavasti: 1980-luvulla kotoutuminen eteni suhteellisen nopeasti, mutta hidastui merkittävästi 1990- ja 2000-luvuilla. Viime vuosina kehitys on jälleen nopeutunut, erityisesti vuoden 2015 jälkeen saapuneiden osalta, joiden työllistyminen on ollut aiempaa ripeämpää. Pelkkä työllistyminen ei kuitenkaan takaa itsekannattavuutta, sillä kansainvälisen ILO-määritelmän mukainen työllisyys – vähintään tunti palkkatyötä viikossa – voi antaa liian optimistisen kuvan todellisesta taloudellisesta integroitumisesta. Tuloperusteiset mittarit osoittavat, että itsekannattavuuden saavuttaminen kestää huomattavasti pidempään: Eklundin ja Larssonin (2020) mukaan puolella kaikista ulkomailla syntyneistä kesti 12–13 vuotta saavuttaa tuloraja, joka määrittää taloudellisen omavaraisuuden. Lisäksi kotoutumisessa on suuria ryhmäkohtaisia eroja lähtömaan, sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan. Esimerkiksi Tukholman seudulle muuttaneet ovat työllistyneet selvästi paremmin kuin Malmön alueelle asettuneet, mikä korostaa alueellisten työmarkkinaolosuhteiden merkitystä kotoutumisen onnistumiselle.

6.2 Toisen sukupolven asema

Ruotsissa syntyneet, joiden vanhemmat ovat ulkomailta syntyneitä, pärjäävät työmarkkinoilla keskimäärin vanhempiaan paremmin. Heidän työllisyys- ja tulotasonsa eivät kuitenkaan yllä aivan kantaväestön lasten tasolle. Naisten osalta ero on pienempi kuin miesten. Tulokset ovat kuitenkin heterogeenisiä: naiset, joiden vanhemmat ovat kotoisin Itä- tai Etelä-Aasiasta, ansaitsevat keskimäärin jopa kantaväestön naisia paremmin. Sitä vastoin miesten osalta, joiden vanhemmat ovat kotoisin tietyistä Afrikan osista, työllisyysero kantaväestöön ei juuri kapene, mikä viittaa sukupolvien yli jatkuvaan haasteeseen.

6.3 Syitä heikompaan työmarkkina-asemaan

Maahanmuuttajien oma työmarkkinamenestys luo perustan sille, miten maahanmuutto vaikuttaa laajemmin kantaväestöön ja koko kansantalouteen.

Maahanmuuttajien heikompaan työmarkkina-asemaan vaikuttaa useiden tekijöiden yhteisvaikutus. Monilta, erityisesti pakolaisina saapuneilta, puuttuu Ruotsin työmarkkinoilla tarvittavaa inhimillistä pääomaa, mikä voi liittyä koulutuksen laatuun, ammatillisiin taitoihin tai riittämättömään ruotsin kielen taitoon. Lisäksi Ruotsissa on kansainvälisesti verrattuna vähän matalan osaamistason työpaikkoja, mikä rajoittaa sellaisten tehtävien tarjontaa, joissa erikoistumismekanismi voisi toimia tehokkaasti ja helpottaa matalasti koulutetun kantaväestön siirtymistä vaativampiin tehtäviin. Tämä voi lisätä kilpailupainetta työmarkkinoilla. Työllistymistä vaikeuttavat myös rakenteelliset tekijät, kuten korkeat vähimmäispalkat ja työmarkkinoiden jäykkyydet, jotka nostavat kynnystä palkata työntekijöitä, joiden tuottavuus on alhaisempi. Lisäksi sosiaaliset tekijät, kuten heikot verkostot sekä mahdollinen syrjintä rekrytoinnissa, vaikeuttavat maahanmuuttajien pääsyä työmarkkinoille.

6.4 Vaikutukset kantaväestön työmarkkina-asemaan

Yksi keskeisimmistä kysymyksistä maahanmuuttokustelussa on, syrjäyttääkö maahanmuutto kantaväestön työntekijöitä. Ruotsin ja muiden maiden tutkimustulokset antavat tähän melko johdonmukaisen vastauksen.

Konjunkturiinstitutetin katsauksen mukaan maahanmuuton keskimääräiset suorat vaikutukset kantaväestön työllisyyteen ja palkkoihin ovat tutkimusten mukaan olleet hyvin pieniä. Aiemmin esitellyt mekanismit, kuten pääomakannan sopeutuminen ja kysynnän kasvu, näyttävät tasapainottavan työvoiman tarjonnan kasvun vaikutuksia.

Mahdolliset negatiiviset vaikutukset ovat kohdistuneet suppeisiin ja haavoittuvaisiin ryhmiin kuten matalammin koulutettuihin kantaväestön edustajiin ja aiemmin maahan muuttaneisiin, joiden osaamisprofiili on samankaltainen kuin uusilla tulijoilla. Nämä ryhmät ovat saataneet kokea kovempaa kilpailua työpaikoista.

Ulkomaiset tutkimukset, kuten Fogedin ja Perin (2016) analyysi Tanskasta, tukevat erikoistumismekanismien merkitystä. Kun maahanmuuttajat ottivat hoitaakseen manuaalisia tehtäviä, matalasti koulutetut tanskalaiset siirtyivät monimutkaisempiin ja paremmin palkattuihin tehtäviin, mikä lievensi negatiivisia vaikutuksia.

6.5 Vaikutukset tuottavuuteen

Maahanmuutto voi vaikuttaa maan keskimääräiseen tuottavuuteen kahteen suuntaan riippuen tulijoiden osaamisprofiilista suhteessa kantaväestöön. Ruotsissa maahanmuutto on ollut viime vuosikymmeninä pääosin pakolaisvoittoista, ja tähän ryhmään on liittynyt kantaväestöä matalampi keskimääräinen koulutustaso ja heikompi osaaminen työmarkkinoiden näkökulmasta. Maahanmuutto on todennäköisesti laskenut talouden keskimääräistä tuottavuutta, mutta tämä johtuu ennen kaikkea työvoiman rakenteen muutoksesta. Kyse on siis tilastollisesta koostumusvaikutuksesta, ei siitä, että kantaväestön tai yksittäisten työntekijöiden tuottavuus olisi heikentynyt. Toisaalta korkeasti koulutettu työperäinen maahanmuutto voi nostaa tuottavuutta merkittävästi. Halvarssonin (2024) tutkimus osoittaa, että ulkomaisen asiantuntijoiden, joiden palkkataso oikeutti Ruotsin asiantuntijaverohuojennukseen, palkkaaminen lisäsi ruotsalaisyritysten tuottavuutta 6–11 prosenttia muutamassa vuodessa. Tuottavuusvaikutukset heijastuvat suoraan maan yleiseen elintasoon, jota mitataan usein bruttokansantuotteella asukasta kohti.

6.6 Vaikutukset bruttokansantuotteeseen

Bruttokansantuote (bkt) asukasta kohti ja julkisen talouden tasapaino ovat keskeisiä mittareita, joilla arvioidaan maahanmuuton kokonaistaloudellisia vaikutuksia.

Mallipohjaiset tutkimukset Ruotsista viittaavat siihen, että maahanmuuton vaikutukset bkt:hen asukasta kohti riippuvat vahvasti maahanmuuton syystä (Olovsson ym., 2025). Pakolaismaahanmuutolla on todennäköisesti ollut lievästi negatiivinen vaikutus bkt:hen asukasta kohti. Vaikutus kantaväestön kulutusmahdollisuuksiin on välittynyt pääasiassa verotuksen kautta, kun julkisia menoja (tulonsiirtoja) on tarvittu tukemaan heikosti työllistyneitä. Työperäisellä maahanmuutolla on sen si-

jaan todennäköisesti positiivinen vaikutus bkt:hen asukasta kohti, koska se tuo maahan osaamista, josta on jo valmiiksi kysyntää.

6.7 Julkistaloudelliset nettovaikutukset

Konjunkturinstitutetin (2025a) tutkimuksessa analysoidaan ulkomailla syntyneiden nettovaikutusta Ruotsin julkiseen talouteen vuosina 1983–2022. Nettovaikutus kuvaa julkisen talouden kautta tapahtuvaa tulonjakoa eri väestöryhmien välillä. Positiivinen nettovaikutus tarkoittaa, että ryhmä maksaa enemmän veroja kuin saa tulonsiirtoja ja julkisia palveluita, ja negatiivinen vaikutus päinvastoin.

Analyysi perustuu staattiseen poikkileikkausmenetelmään, joka tarkastelee tilannetta vuosittain. Se ei ota huomioon maahanmuuton epäsuoria dynaamisia vaikutuksia, kuten vaikutuksia palkkoihin, talouskasvuun, innovaatioihin tai tuottavuuteen. Tutkimus ei myöskään erittele ulkomailla syntyneiden Ruotsissa syntyneiden lasten julkistaloudellisia vaikutuksia. Laskelmissa oletetaan, että julkisen sektorin tulot ja menot ovat vuosittain tasapainossa, minkä seurauksena ulkomailla syntyneiden nettovaikutus on aina yhtä suuri mutta vastakkaismerkkinen kuin kotimaassa syntyneiden. Julkishyödykkeiden tuottamisen kustannusten oletetaan kasvavan maahanmuuton myötä, mikä heikentää maahanmuuton julkistaloudellisia vaikutuksia. Raportissa tätä päätöstä perustellaan sillä, että ulkomailla syntyneiden osuus Ruotsin väestöstä on nykyään niin suuri, että on perusteltua olettaa myös näiden ”kollektiivisten” kustannusten määräytyvän jossain määrin väestön koon mukaan.

Ulkomailla syntyneiden nettovaikutus Ruotsin julkiseen talouteen on vaihdellut huomattavasti eri vuosikymmen-

ten aikana. 1980-luvulla nettovaikutus oli suurelta osin positiivinen, mikä selittyi sillä, että maahanmuutto koostui pääosin Pohjoismaista ja Länsi-Euroopasta tulleista työperäisistä muuttajista, joilla oli korkea työllisyysaste. 1990-luvulla nettovaikutus kääntyi kuitenkin jyrkästi negatiiviseksi useiden samanaikaisten tekijöiden seurauksena. Entisen Jugoslavian sodista aiheutunut pakolaisaalto lisäsi sellaisten tulijoiden määrää, joilla oli heikompi ja hitaampi kiinnittyminen työmarkkinoille, ja 1990-luvun alun syvä lama nosti työttömyyttä ja heikensi erityisesti uusien tulijoiden asemaa. Lisäksi 1950- ja 1960-luvuilla saapuneet työperäiset maahanmuuttajat alkoivat siirtyä eläkkeelle, mikä kasvatti eläkemenojen määrää ja pienensi verotuloja.

Vuosina 2000–2015 nettovaikutus parani vähitellen 1990-luvun pohjalukemista, kun aiemmin saapuneet pakolaiset integroituivat vähitellen työmarkkinoille, mutta vaikutus pysyi edelleen negatiivisena, noin yhden prosentin suuruisena suhteessa bkt:hen. Jatkuva pakolaismaahanmuutto piti nettovaikutuksen heikkona, ja vuosien 2015–2016 pakolaiskriisi aiheutti uuden, joskin aiempaa lievemmän notkahduksen. Vuosien 2017–2022 aikana tilanne parani selvästi: pakolaismaahanmuutto väheni, aiemmin maahan tulleiden työllisyys koheni, ja korkeakoulutettujen työperäinen maahanmuutto lisääntyi. Näiden kehitystekijöiden ansiosta ulkomailla syntyneiden nettovaikutus oli vuonna 2022 jo lievästi positiivinen.

Vuonna 2022 Ruotsissa asui lähes 2,2 miljoonaa ulkomaila syntynyttä henkilöä. Heidän jaoteltu nettovaikutuksen sa julkiseen talouteen esitetään taulukossa 1.

Vaikka pakolaisryhmän keskimääräinen nettovaikutus oli negatiivinen, ryhmän sisällä oli suurta vaihtelua. Noin 40 % työikäisistä (20–64 v.) pakolaisista antoi positiivisen

Taulukko 1 Eri väestöryhmien nettovaikutus julkiseen talouteen, staattinen laskelma

Ryhmä	Nettovaikutus, mrd. SEK	Osuus bkt:stä, %	Nettovaikutus per henkilö, SEK	Väestö, 1000 hlöä
Ulkomailla syntyneet yhteensä	6	0,1	2 700	2 189
Pakolaiset	-22	-0,4	-27 500	789
Muut ulkomailla syntyneet	28	0,5	19 800	1 400
Kotimaassa syntyneet	-6	-0,1	-700	8 476

Lähde: Konjunkturinstitutet (2025a, Tabell 1).

nettovaikutuksen. Muiden ulkomailla syntyneiden ryhmässä vastaava osuus oli yli 50 % ja kotimaassa syntyneillä yli 70 %.

Erot selittyvät pääasiassa eroilla verotuloissa ja tulonsiirroissa. Erityisesti pakolaisryhmän verotulot henkilöä kohden olivat selvästi matalammat. Vastaavasti he saivat enemmän tulonsiirtoja, kuten toimeentulotukea ja työttömyyskorvauksia. Sen sijaan eläkemenot olivat ulkomailla syntyneillä keskimäärin pienemmät kuin kotimaassa syntyneillä.

Nettovaikutukseen vaikuttavat tekijät

Nettovaikutus on tyypillisesti negatiivinen lapsilla ja eläkeläisillä (koulutus-, hoiva- ja eläkemenojen vuoksi) ja positiivinen työikäisillä. Ruotsissa vuonna 2022 lähes 75 % ulkomailla syntyneistä kuului työikäiseen väestöön (20–64 v.), kun kotimaassa syntyneistä osuus oli vain hieman yli 50 %. Tämä suotuisa ikärakenne nostaa ulkomailla syntyneiden keskimääräistä nettovaikutusta. Toisaalta kotimaassa syntyneiden työikäisten nettovaikutus henkilöä kohden oli selvästi korkeampi kuin ulkomailla syntyneiden työikäisten.

Oleskeluaika Ruotsissa on keskeinen tekijä maahanmuuttajien julkistaloudellisissa vaikutuksissa. Pakolaisten nettovaikutus on voimakkaasti negatiivinen ensimmäisinä vuosina maahan saapumisen jälkeen mutta paranee oleskeluajan myötä työllisyyden ja palkkatulojen kasvaessa ja muuttuu keskimäärin positiiviseksi noin 15 vuoden oleskelun jälkeen. Sen sijaan muiden ulkomailla syntyneiden nettovaikutus on positiivinen jo lyhyen oleskeluajan jälkeen, mikä heijastaa sitä, että moni on saapunut maahan työn vuoksi. Erot nettovaikutuksessa kuvastavat suoraan työllisyysasteiden kehitystä. Naispuolisten pakolaisten työllisyysaste on erityisen alhainen, vaikka se paranee ajan kuluessa oleskelun pitkittyessä.

Alkuperämaiden välillä on huomattavia eroja, jotka liittyvät maahantulon syihin, keskimääräiseen oleskeluajaan ja ikärakenteeseen. Korkein positiivinen nettovaikutus havaittiin Intiasta tulleilla korkeakoulutetuilla työperäisillä maahanmuuttajilla sekä entisestä Jugoslaviasta ja Iranista tulleilla pakolaisilla, joilla korkea koulutus on edistänyt työmarkkinakiinnittymistä. Selvästi negatiivisin nettovaikutus oli Suomesta muuttaneilla, mikä johtuu heidän korkeasta keski-ikästään ja sitä kautta kasvaneista eläke- ja hoivakustannuksista. Myös Syyriasta ja Somaliasta tulleilla pakolaisilla nettovaikutus oli selvästi negatiivinen, mikä selittyy lyhyellä keskimääräisellä oleskeluajalla ja sitä kautta vielä matalalla työllisyysasteella.

Tulevaisuuden skenaariot (vuoteen 2060)

Tutkimuksessa esitetään laskelmia siitä, miten maahanmuuton nettovaikutuksen arvioidaan kehittyvän vuoteen 2060 saakka. Perusskenaariossa oletetaan, että maahanmuutto jatkuu viime vuosien kaltaisena, eli maahan saapuisi vuosittain noin 10 000 pakolaista ja 66 000 muuta maahanmuuttajaa, joista merkittävä osa olisi korkeasti koulutettuja. Tällaisessa tilanteessa ulkomailla syntyneiden nettovaikutuksen arvioidaan nousevan 0,9 prosenttiin bkt:stä vuoteen 2030 mennessä ja edelleen 2,9 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Vaihtoehtoiset skenaariot osoittavat, että maahanmuuton koostumuksella on suuri merkitys: jos muuttovirta muistuttaisi enemmän vuosien 2000–2016 rakennetta, jossa pakolaisten osuus oli suurempi ja korkeakoulutettujen osuus pienempi, nettovaikutus jäisi selvästi alhaisemmaksi. Myös pakolaisten integraation nopeudella on vaikutusta. Jos pakolaisten työllistyminen nopeutuisi vuodella tai heidän integroitumisensa laatu paranisi, pakolaisryhmän nettovaikutus kohenisi tuntuvasti, mutta vaikutus koko ulkomailla syntyneiden väestöön olisi silti suhteellisen rajallinen.

Taulukko 2 Eri väestöryhmien nettovaikutus julkiseen talouteen, elinkaarilaskelma

Ryhmä	Diskontattu nykyarvo, 1000 SEK	Annuiteettiarvo, (vuosittainen nettovaikutus), 1000 SEK
Ulkomailla syntyneet yhteensä	1 521	39
Pakolaiset	-988	-25
Muut ulkomailla syntyneet	1 902	48

Lähde: Konjunkturi-institutet (2025a, Tabell 6). Taulukon laskelmissa käytetty diskonttokorko on 1,5 %.

Elinkaarilaskelmat

Elinkaarilaskelmissa arvioidaan maahanmuuttajan odotettua nettovaikutusta koko Ruotsissa vietetyn elinajan ajalta.

Tulokset osoittavat, että keskimääräinen maahanmuuttaja tuottaa elinkaarensa aikana julkiselle taloudelle positiivisen nettovaikutuksen. Kuitenkin pakolaisten osalta elinkaaren nettovaikutus on negatiivinen, mikä tarkoittaa tulonsiirtoa muulta väestöltä tälle ryhmälle koko elinkaa- ren yli. Muiden maahanmuuttajien positiivinen vaikutus on puolestaan huomattavan suuri.

Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuksen tuloksiin liittyy useita rajoituksia, jotka on tärkeää ottaa huomioon niiden tulkinnessa. Ensinnäkin laskelmat ovat staattisia, eivätkä ne huomioi maahanmuuton dynaamisia vaikutuksia talouteen, kuten palkkojen, tuottavuuden tai työmarkkinoiden rakenteen muuttumista ajan myötä. Toiseksi julkisten tulojen ja menojen kohdentaminen yksilötasolle perustuu kaavamaisiin oletuksiin, mikä vaikuttaa tulosten tarkkuuteen. Lisäksi analyysi ei sisällä maahanmuuttajien Ruotsissa syntyneiden lasten julkistaloudellisia vaikutuksia, mikä rajaa sen näkökulmaa merkittävästi. Tulokset kuvaavat vain maahanmuuton suoraa vaikutusta julkiseen talouteen eivätkä sen laajempia taloudellisia tai yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten innovaatioita, tuottavuuskehitystä tai pitkän aikavälin talouskasvua. Tällaiset laskelmat eivät siis vastaa taloudellisessa mielessä tärkeimpiin kysymyksiin vaan käsittelevät hyvin kapeasti julkista taloutta lyhyellä aikavälillä.

7 Maahanmuuttajien työllisyys Suomessa

Ruotsia koskevat havainnot korostavat kotoutumisen haasteita ja eroja maahanmuuttajaryhmien välillä. Seuraavaksi tarkastellaan, miten nämä ilmiöt näkyvät Suomessa ja millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja maiden välillä voidaan havaita.

Pesola ym. (2024a) selvittivät eri perusteilla Suomeen saapuneiden 18–59-vuotiaiden maahanmuuttajien pärjäämistä työmarkkinoilla. Selvitys yhdistää ensimmäistä kertaa Maahanmuuttoviraston oleskelulupatiedot ja Tilastokeskuksen laajat rekisteriaineistot vuosilta 2011–2021.

Tulokset osoittavat, että maahanmuuttajien työllisyysaste ja tulot vaihtelevat huomattavasti maahantulon syyn mukaan, erityisesti Suomessa asumisen alkuvaiheessa (taulukko 3). Vaikka erot kapenevat kymmenen vuoden seuranta-aikana, tuloerot säilyvät merkittävänä vielä pitkän oleskelun jälkeen.

Työperusteisesti maahan muuttaneet työllistyvät selvästi parhaiten: heidän työllisyysasteensa on korkea heti maahan saapumisesta lähtien, ja erityisasiantuntijat erottuvat korkeilla tuloillaan. Kansainvälistä suojelua saaneiden ja perhesiteen perusteella muuttaneiden työllistyminen on alkuvuosina hyvin vähäistä, mutta paranee tasaisesti oleskelun myötä. Ensimmäisen oleskeluvuoden noin kymmenestä prosentista nousee kymmenen vuoden

Taulukko 3 Työllisyysasteen kehitys 10 vuoden seurannassa

Oleskeluluvan peruste	Ensimmäinen vuosi, %	10 vuoden jälkeen, %
Työperusteinen	~80+	~80
EU-kansalaiset	~60	~80
Opiskelu	~25 (opintojen ohella)	~70
Perheside	~10	~70
Kansainvälinen suojelu	~10	~60

Lähde: Pesola ym. (2024a, kuvio 2).

jälkeen noin 60 prosenttiin suojelun perusteella tulleilla ja noin 70 prosenttiin perhesiteen perusteella tulleilla. EU-kansalaisten työllisyys kohenee tasaisesti ja saavuttaa kymmenen vuoden jälkeen noin 80 prosentin tason, kun taas opiskelijoiden työllisyys vahvistuu merkittävästi valmistumisen jälkeen.

Tuloeroissa näkyy selvä kahtiajako: työperusteisesti muuttaneiden tulot ovat lähellä suomalaistaustaisten tasoa, kun taas suojelun perusteella tulleiden ja perhesiteen vuoksi maahan muuttaneiden tulot jäävät pitkänkin oleskelun jälkeen selvästi vertailuryhmää matalammiksi. Esimerkiksi kansainvälistä suojelua saaneiden tulot ovat ensimmäisenä kokonaisena vuotena vain noin kolme prosenttia suomalaistaustaisten tuloista ja kymmenen vuoden jälkeenkin alle puolet niiden tasosta.

Sukupuolten väliset erot ovat merkittäviä: kaikkien ryhmien naisilla työllisyys on matalampaa kuin miehillä, mutta erityisesti perheenyhdistämisen kautta tulleilla naisilla työllistyminen on alkuvaiheessa hyvin vähäistä lastenhoidon ja perhevapaiden vuoksi. Naisilla työllisyys kuitenkin kasvaa oleskelun myötä nopeasti. Koulutus puolestaan on keskeinen työllistymistä edistävä tekijä. Suuri osa suojelun ja perhesiteen perusteella muuttaneista osallistuu työvoimakoulutukseen heti ensimmäisenä vuonna, ja merkittävä osa jatkaa tutkintoon johtavaan koulutukseen myöhempinä vuosina. Kymmenen vuoden jälkeenkin yli kymmenesosa kaikista ryhmistä on edelleen koulutuksessa.

Tilastoihin liittyvien haasteitten takia edellä esitetyt luvut aliarvioivat maahanmuuttajien työllisyyttä ja tuloja. Tämä johtuu siitä, että laskelmissa on mukana myös henkilöt, jotka ovat jo todennäköisesti muuttaneet pois maasta. He näyttäytyvät tilastoissa olevan työvoiman ulkopuolella nollatuloilla. Jos laskemissa huomioidaan vain henkilöt, joilla on ansiotuloja tai jotka saavat tulonsiirtoja, nousevat työllisyysasteet ja keskiansiot kaikissa ryhmissä.

Pesola ym. (2024a) vertaavat myös maahanmuuttajien työllisyyttä ja tuloja samanikäisiin ja samaa sukupuolta oleviin suomalaistaustaisiin samana vuonna, jolloin suhdannevaihtelun ja väestön ikääntymisen vaikutus saadaan paremmin erotettua kotoutumiskehityksestä. Heidän tuloksensa osoittavat, että työperusteisesti saapuneilla työllisyys ja tulot ovat aluksi suomalaistaustaisia korkeammat, mutta etu häviää noin kolmen vuoden

kuluessa. EU-maista saapuneilla alkuero suomalaistaustaisiin on pieni, mutta kaventuu hitaasti, mikä viittaa siihen, että heidän myönteinen kehityksensä liittyy pitkälti yleiseen työkokemuksen kertymiseen ja työmarkkinatilanteeseen. Opiskeluluvalla tulleilla työllisyys on aluksi noin 10 prosenttiyksikköä vertailuryhmää alempi ja tulot vain noin 40 % suomalaistaustaisten tasosta (mikä on odotettua opintojen vuoksi), mutta tulot kasvavat suhteessa nopeasti niin, että viiden vuoden jälkeen ne ovat noin 80 % suomalaistaustaisten tuloista ja pysyvät suunnilleen samalla tasolla myös kymmenen vuoden kohdalla. Kansainvälisen suojelun ja perheenyhdistämisen perusteella saapuneilla erot ovat selvästi suurimmat: vaikka ikä ja suhdanne huomioidaan, työllisyys jää aluksi noin 60–70 prosenttiyksikköä suomalaistaustaisista ja tulot ovat vielä heikommät (suojeluperusteisilla aluksi alle 5 % suomalaistaustaisten tuloista). Erot kuitenkin supistuvat selvästi kymmenen vuoden aikana mutta jäävät silti suuriksi.

Maastamuutto vaikuttaa siihen, ketkä jäävät osaksi Suomen väestöä pitkällä aikavälillä, mutta tutkimusten mukaan valikoituminen ei ole niin voimakasta, että se vääristäisi kokonaiskuvaa työllisyys- tai tulotasoista. Noin 17 prosenttia maahanmuuttajista muuttaa pois kymmenen vuoden kuluessa, mutta vaihtelu ryhmissä on suurta: opiskelijoista lähes neljännes, kun taas suojelun perusteella tulleista vain kahdeksan prosenttia lähtee maasta.

Yhteenvetona tämä tutkimus osoittaa, että vaikka työmarkkinoille integroituminen etenee tasaisesti ja osa ryhmistä saavuttaa korkeankin työllisyysasteen, tuloerojen kurominen umpeen on huomattavasti hitaampaa. Erityisen haastavaa se on niille, jotka tulevat Suomeen muun kuin työn tai opiskelun perusteella, mikä korostaa kohdennettujen kotouttamistoimien merkitystä.

Nämä tulokset vahvistavat aiemman Suomea koskevan raportin (VATT-työryhmä, 2014) keskeisen kuvan siitä, että maahanmuuttajien työllisyys- ja tulotaso jäävät keskimäärin kantaväestöstä, mutta tarkentavat sitä huomattavasti osoittamalla, että erot johtuvat ennen kaikkea maahantulon perusteesta eivätkä vain lähtöalueesta. VATT:n havainto tuloerojen sitkeydestä on edelleen voimassa, mutta uudet tulokset näyttävät, että työperäisten maahanmuuttajien tulot lähestyvät kantaväestöä selvästi aiempaa nopeammin, kun taas suojeluperusteella saapuneilla maahanmuuttajilla erot pysyvät pitkään suurina.

8 Julkistaloudelliset vaikutukset Suomessa

Pesola ym. (2024a) tarkastelevat myös nettotulonsiirtoja maahanmuuttajaryhmittäin. Heidän tulostensa mukaan maahanmuuttajien vaikutus julkiseen talouteen heijastaa suoraan työllisyyskehitystä (Pesola ym., 2024a, kuvio 4). Työperäiset erityisasiantuntijat ovat selvästi positiivinen nettotulonlähde, kun taas suojelun perusteella tulleet saavat alkuvaiheessa huomattavasti enemmän tulonsiirtoja kuin muut ryhmät. Tulonsiirrot vähenevät kuitenkin selvästi neljän vuoden oleskelun jälkeen työtulojen kasvaessa. Perheenyhdistämisen perusteella tulleilla suomalaisen puolison tai perheenjäsenen vaikutus näkyy matalampina tulonsiirtoina verrattuna suojelun perusteella tulleiden vastaavaan ryhmään.

Myös Salminen (2015) selvittää eri maahanmuuttajaryhmien toteutuneita suoria vaikutuksia Suomen julkiselle taloudelle. Raportti perustuu staattiseen laskentamalliin, jossa verrataan tyypillisesti työikäisten (20–62-vuotiaiden) maahanmuuttajien maksamia veroja ja maksuja heidän saamiinsa suoriin tulonsiirtoihin ja käyttämiinsä julkisiin palveluihin, kuten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluihin. Analyysi hyödyntää laajaa henkilötason rekisteriaineistoa Tilastokeskukselta, Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitokselta (THL) sekä Maahanmuuttovirastolta vuosilta 1995–2011. Tutkimuksen keskeinen ero moniin aiempiin julkistaloudellisiin selvityksiin on se, että se ei käsittele maahanmuuttajia yhtenä yhtenäisenä ryhmänä tai jaa heitä vain karkeasti kahteen ryhmään, vaan erittelee julkisen talouden tulot ja menot yksityiskohtaisesti kymmenen suurimman syntymävaltion ja kahdeksan syntymäalueen mukaan.

Raportin keskeisin johtopäätös on, että eri maahanmuuttajaryhmien välillä on erittäin suuret erot siinä, millainen heidän nettovaikutuksensa on Suomen julkiselle taloudelle. Esimerkiksi vuonna 2011 Saksassa syntyneiden työikäisten maahanmuuttajien keskimääräinen julkisen talouden nettovaikutus oli selvästi positiivinen ja jopa korkeampi kuin Suomessa syntyneellä kantaväestöllä, kun taas esimerkiksi Somaliassa ja Irakissa syntyneillä nettovaikutus oli huomattavan negatiivinen. Nämä suuret euromääräiset erot ryhmien välillä säilyivät, vaikka tuloksia tarkasteltaisiin iän, sukupuolen tai maassaolo-

ajan mukaan. Tutkimuksen mukaan näitä suuria eroja julkistaloudellisissa nettovaikutuksissa eri lähtömaiden ja -alueiden välillä selittävät pitkälti merkittävät erot eri maahanmuuttajaryhmien työllisyysasteissa.

Tämän raportin laskelmiin liittyvät samat huomiot kuin edellä esitettyihin ruotsalaisiin laskelmiin: Laskelmat ovat staattisia, eivätkä ne huomioi maahanmuuton dynaamisia vaikutuksia talouteen, kuten palkkojen, tuotavuuden tai työmarkkinoiden rakenteen muuttumista ajan myötä, ja julkisten tulojen ja menojen kohdentaminen yksilötasolle perustuu kaavamaisiin oletuksiin. Sarvimäki (2015) on osoittanut, että raportin tulokset maahanmuuton julkistaloudellisista vaikutuksista riippuvat keskeisesti siitä oletuksesta, että julkishyödykkeiden tuottamiseen ei liity lainkaan skaalavaikutuksia. Laskelmissa siis oletetaan, että jokainen maahanmuuttaja nostaa julkishyödykkeiden (kuten maanpuolustuksen, julkishallinnon ja infrastruktuurin) kustannuksia yli 3 000 eurolla vuodessa. Tätä oletusta on vaikea perustella ainakaan Suomessa, jossa maahanmuuttajien osuus väestöstä on alhainen. Ylipäätään tällaiset staattiset laskelmat eivät siis vastaa taloudellisessa mielessä tärkeimpiin kysymyksiin, vaan käsittelevät hyvin kapeasti julkista taloutta lyhyellä aikavälillä.

9 Kotoutumispolitiikasta

Maahanmuuttajien työmarkkinakehitys heijastaa suoraan kotouttamistoimien toimivuutta. Tässä luvussa tarkastellaan, millaiset politiikkaratkaisut ovat osoittautuneet vaikuttaviksi ja miten kotoutumispolitiikka vaikuttaa myös pidemmällä aikavälillä.

Suomessa otettiin vuonna 1999 käyttöön yksilöllinen kotoutumissuunnitelma, joka on osoittautunut erittäin tehokkaaksi työttömien maahanmuuttajien työllisyyden ja tulotason parantamisessa. Tutkimukset osoittavat, että nämä suunnitelmat nostivat niihin osallistuneiden maahanmuuttajien kumulatiivisia tötuloja kymmenen vuoden seuranta-aikana peräti 47 prosentilla ja vähensivät maksettua sosiaalietuutta 13 prosentilla (Sarvimäki & Hämäläinen, 2016). Tulosten mukaan uudistuksen menestys perustui olemassa olevien resurssien aiempaa tehokkaampaan käyttöön: koulutuspäivien kokonaismäärä ei kasvanut, mutta koulutuksen sisältöä muutettiin pai-

nottamalla kielikoulutusta ja muuta nimenomaan maahanmuuttajille räätälöityä valmennusta perinteisten työvoimapalveluiden sijaan. Myöhemmät kokeilut, kuten tulospalkkiomalliin perustuva Koto-SIB, ovat vahvistaneet, että panostukset palveluiden laatuun ja nopeaan työllistymiseen voivat nostaa osallistujien työtuloja verrokkiryhmää korkeammaksi (Karinen ym., 2024).

Kotoutumistoimenpiteiden vaikutukset ulottuvat merkittävästi myös seuraavaan sukupolveen, mikä on keskeinen havainto politiikan pitkän aikavälin hyötyjä arvioitaessa. Pesola ja Sarvimäki (2024) osoittavat, että vanhempien osallistuminen kotouttamisohjelmaan paransi heidän lastensa peruskoulun päättötodistuksen keskiarvoa huomattavasti. Lisäksi näiden lasten koulutusura pidentyi keskimäärin yli vuodella, ja heidän vuositulonsa 31-vuotiaana olivat noin 42 prosenttia eli 7 000 euroa korkeammat kuin niillä lapsilla, joiden vanhemmat jäivät niukasti ohjelman ulkopuolelle. Vaikutukset olivat erityisen voimakkaita tyttöjen kohdalla. Tämä ylisukupolvinen siirtymä selittyy todennäköisesti vanhempien parantuneella kielitaidolla ja paremmalla työmarkkina-asemalla, mikä on voinut auttaa lapsia tekemään tietoisempia koulutusvalintoja.

Vaikka kotouttamisinvestoinnit tuottavat merkittäviä hyötyjä, ne syntyvät usein hitaasti, kun taas kustannukset näkyvät välittömästi. Toisin kuin kotouttamiskoulutus, maahanmuuttajien tukiin kohdistuvat leikkaukset voivat tutkimusten mukaan johtaa lyhytaikaiseen työllisyyden kasvuun, mutta ne saattavat heikentää naisten työvoimaan osallistumista ja vaikuttaa negatiivisesti lasten koulutusmenestykseen sekä lisätä nuorisorikollisuutta (Pesola ym., 2024b).

Ruotsissa kotoutumispolitiikan keskeinen väline on etableringsprogrammet, joka tarjoaa kielikoulutusta, työmarkkinavalmennusta ja erilaisia työelämäläheisiä toimia (Konjunkturinstitutet, 2025b, 22). Ruotsi painottaa muita Pohjoismaita enemmän koulutuksellisia polkuja, mikä tutkimusten mukaan tukee parempaa työllisyyttä pitkällä aikavälillä (Liljeberg ym., 2023). Tanskassa esimerkiksi suositaan nopeaa työharjoittelua, kun taas Ruotsi investoi enemmän pidempikestoiseen koulutukseen.

Ruotsissa toteutettu satunnaistettuun kokeeseen perustuva tutkimus tukee vahvasti kotoutumispolitiikan ”ai-

kaisen ja intensiivisen tuen” lähestymistapaa. Dahlberg ym. (2024) arvioivat Göteborgissa toteutettua ohjelmaa, joka käynnistettiin pian oleskeluluvan myöntämisen jälkeen ja kohdistettiin erityisesti matalasti koulutettuihin, vastikään maahan saapuneisiin pakolaisiin. Ohjelma yhdisti lyhyessä ajassa kolme toisiaan täydentävää elementtiä: alkuvaiheen tehostetun kielikoulutuksen, ohjatun työharjoittelun sekä työnhaun tuen. Tulokset osoittavat ohjelman kasvattaneen työllisyyttä merkittävästi (noin 15 prosenttiyksikköä) verrattuna tavanomaisiin, pidemmälle ajalle venyviin ja usein matalamman intensiteetin palveluihin. Kielellisten taitojen paraneminen selitti vain pienen osan vaikutuksesta, mikä viittaa siihen, että myös työharjoittelun kautta syntyvät työelämävalmiudet, verkostot ja työnhakuaktiivisuuden kasvu voivat olla keskeisiä mekanismeja. Lisäksi ohjelma näyttäytyy kustannuksiltaan suhteellisen edullisena verrattuna vaihtoehtoihin työvoimapolitiittisiin ohjelmiin, mikä korostaa intensiteetin ja ajoituksen merkitystä kotouttamisen vaikuttavuudessa.

Tanskaa koskeva rekisteriaineistoihin perustuva tutkimus korostaa, että kotoutumisen kannalta keskeistä ei ole vain kielikoulutuksen ”olemassaolo” vaan sen käytännön saavutettavuus. Foged ja van der Werf (2023) hyödyntävät Tanskan kotouttamisjärjestelmässä syntyvää kvasikokeellista vaihtelua: pakolaisia sijoitetaan kuntiin ja asuinalueille, joiden etäisyys (matka-aika) kielikoulutuskeskukseen vaihtelee osin sattumanvaraisesti, ja kielikoulutuskeskuksia myös avataan ja suljetaan ajan kuluessa. Tulokset osoittavat, että lyhyempi matka-aika lisää osallistumista kielikursseille selvästi (noin tunnin lyhenemä matkassa kasvattaa osallistumista kymmenillä tunneilla), ja 100 lisätuntia kielikoulutusta nostaa kielitaitoa noin 8–9 prosenttia. Lisäksi lisätunnit vähentävät merkittävästi muuttoliikettä pois alkuperäisestä sijoituskunnasta ja erityisesti muuttoa suuriin, maahanmuuttajatiheisiin kaupunkeihin: tutkimuksen mukaan 100 lisätuntia kielikoulutusta puolittaa lähes todennäköisyyden muuttaa suuriin kaupunkeihin. Poliittikajohtopäätöksenä tutkimus viittaa siihen, että kotoutumispolitiikassa kannattaa huomioida palveluiden saavutettavuus ja käytännön esteet (kuten pitkä kulkumatka), koska ne voivat vaikuttaa sekä kielellisen inhimillisen pääoman keräämiseen että siihen, juurtuvatko tulijat alkuperäisiin sijoitusyhteisöihin vai hakeutuvatko myöhemmin suuriin kaupunkeihin.

10 Suomea ja Ruotsia koskevien tulosten vertailu

Ruotsia koskevat havainnot korostavat maahanmuuton rakenteen ja kotoutumisen merkitystä. Tässä luvussa vertailaan Suomen ja Ruotsin tuloksia ja analysoidaan, missä määrin naapurimaan kokemukset valaisevat Suomen kehitystä.

Ruotsin pitkän aikavälin tutkimus osoittaa, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset riippuvat voimakkaasti maahanmuuton rakenteesta, oleskeluajasta ja työmarkkinoille kiinnittymisen onnistumisesta. Ruotsissa erityisesti pakolaispainotteinen maahanmuutto on merkinnyt heikkoa taloudellista integraatiota ensimmäisinä vuosina, ja nettovaikutus on ollut pitkään negatiivinen, mutta paranee oleskelun pitkittyessä ja muuttuu keskimäärin positiiviseksi noin 15 vuoden jälkeen. Muiden ulkomailla syntyneiden, erityisesti työperäisten maahanmuuttajien, nettovaikutus on sen sijaan ollut positiivinen jo lyhyen oleskelun jälkeen, mikä heijastaa vahvaa työmarkkinoikiinnittymistä. Ruotsin aineisto osoittaa, että maahanmuuton kokonaisvaikutukset muuttuvat ajan myötä ja että integraation laatu on ratkaiseva: korkeasti koulutetut maahanmuuttajat parantavat tuottavuutta ja julkistaloutta selvästi, kun taas heikosti työllistyvät ryhmät kuormittavat julkista taloutta pitkään ennen kuin vaikutus mahdollisesti kääntyy positiiviseksi.

Suomen rekisteriperusteiset tutkimukset tuovat samansuuntaisia havaintoja. Suomessa työperäinen ja erityisasiantuntijoiden maahanmuutto johtaa hyvin nopeaan ja korkeaan työllisyysasteeseen sekä tulotasoon, joka lähestyy suomalaistaustaisten tasoa jo varhaisessa vaiheessa. Sen sijaan kansainvälistä suojelua saaneiden ja perhesyiden perusteella muuttaneiden työllistyminen on hidasta ja jää merkittävästi kantaväestöstä jälkeen vielä kymmen vuoden oleskelun jälkeen, mikä heijastuu pysyviin tuloeroihin ja suurempaan tulonsiirtojen tarpeeseen.

Nämä tulokset osoittavat, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset eivät ole yksiselitteisesti positiivisia tai negatiivisia, vaan voimakkaasti riippuvaisia maahanmuuton koostumuksesta ja kotoutumisen onnistumisesta.

Työperäinen ja korkeasti koulutettu maahanmuutto tuottaa molemmissa maissa selvästi positiivisia vaikutuk-

sia julkiseen talouteen. Humanitaarinen maahanmuutto puolestaan aiheuttaa alkuvaiheessa huomattavia julkistaloudellisia kustannuksia, mutta nämä voivat pienentyä merkittävästi, jos työllisyys ja integraatio paranevat ajan myötä. Suomen tulokset korostavat kotouttamistoimien merkitystä: tehokkaat politiikkatoimet voivat tuottaa sekä taloudellisia että ylisukupolvisia hyötyjä, jotka muuttavat pitkän aikavälin vaikutuksia huomattavasti myönteisempään suuntaan.

11 Maahanmuuton pidemmän aikavälin taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuton pitkän aikavälin taloudelliset vaikutukset kytkeytyvät keskeisesti Suomen väestönkehitykseen. Suomen väestö ikääntyy nopeasti, ja tämä muutos asettaa taloudelle huomattavia haasteita. Työikäisen väestön määrä on jo kääntynyt laskuun, mikä pienentää työvoiman tarjontaa ja heikentää talouden kasvupotentiaalia. Alhon ym. (2023) mukaan syntyvyyden pysyessä nykyisellä matalalla tasolla ja nettomaahanmuuton jäädessä Tilastokeskuksen aiemmin ennustamaan noin 15 000 hengen vuosivauhtiin työikäisen väestön ennustetaan supistuvan lähes viidenneksellä vuoteen 2070 mennessä. Tällainen kehitys ei riitä kompensoimaan syntyvyyden laskua, ja työvoiman ikärakenne jatkaa vanhenemistaan, koska työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat aiempaa pienempiä.

Väestökehityksen pysäyttäminen tai edes hidastaminen edellyttäisi merkittävästi nykyistä korkeampaa netto-maahanmuuttoa. Alhon ym. (2023) mukaan työikäisen väestön koon vakauttaminen vaatisi noin 44 000 hengen vuotuista muuttovoittoa. Tarve on näin suuri sekä matalan syntyvyyden että sen vuoksi, että nykyinen maahanmuutto ei ikärakenteeltaan riittävästi nuorena väestöä.

Väestön ikääntyminen on merkittävä ongelma, sillä se heikentää talouskasvua. Ikääntyminen pienentää työikäisen väestön ja siten aktiivisen työvoiman määrää, mikä laskee suoraan talouden tuotantokapasiteettia ja hidastaa kokonaistuotannon kasvua (Kotamäki & Lehtimäki, 2025). Kansainvälisten tutkimusten mukaan tämä vaikutus on suuri: esimerkiksi Yhdysvalloissa on havaittu, et-

tä 10 prosentin kasvu yli 60-vuotiaiden väestöosuudessa laski asukaskohtaista bruttokansantuotetta (bkt) 5,5 prosenttia (Maestas ym., 2023). Suomen poikkeuksellisen nopean ikääntymisen (2010–2019) on arvioitu johtaneen siihen, että asukaskohtainen bkt jäi jopa 15,9–27,5 prosenttia matalammalle tasolle verrattuna skenaarioon, jossa demografista sokkia ei olisi tapahtunut (Kotamäki & Lehtimäki, 2025). Näihin laskelmien tuloksiin liittyy monenlaista epävarmuutta, mutta eri menetelmät tuottavat kuitenkin samansuuntaisia tuloksia.

Taloukskasvun hidastuminen johtuu sekä työntekijämäärän laskusta että tuottavuuden kasvun hidastumisesta. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan jopa kaksi kolmasosaa ikääntymisen aiheuttamasta asukaskohtaisen bkt:n laskusta johtuu työn tuottavuuden kasvun hidastumisesta ja vain yksi kolmasosa työllisyyden laskusta (Maestas ym., 2023).

Ikääntyvä väestö heijastuu taloukskasvuun monien mekanismien kautta (ks. esim. Kotamäki & Lehtimäki, 2025). Työvoiman väheneminen heikentää talouden tuotantokapasiteettia, ja tuottavuuden kasvu hidastuu, kun työvoima siirtyy matalamman tuottavuuden palvelualoilta ja vanhempi työvoima omaksuu uusia teknologioita hitaammin. Lisäksi riskinottohalukkuus vähenee iän myötä, mikä voi heikentää yrittäjyyttä ja innovaatioita. Ikääntymisen vaikutukset voivat siirtyä myös nuorempiin ikäluokkiin esimerkiksi hiljaisen tiedon katoamisen ja heikentyvän innovaatioympäristön kautta.

Samalla julkisen talouden menopaineet kasvavat eläkeiden ja hoivakulujen myötä, ja työikäisen veronmaksajajohjan supistuminen lisää paineita kiristää verotusta, mikä edelleen heikentää työnteon kannustimia ja vähentää yksilöiden koulutusinvestointeja (Alho ym., 2023).

Vaikka teknologinen kehitys ja automaatio voisivat teoriassa kompensoida työvoiman vähenemisen vaikutuksia (Acemoglu & Restrepo, 2017), tutkimukset viittaavat siihen, etteivät investoinnit ole olleet tähän mennessä riittäviä kumoamaan ikääntymisen aiheuttamia tuottavuus- ja työllisyysmenetyksiä (Maestas ym., 2023; Kotamäki & Lehtimäki, 2025). Tässä tilanteessa maahanmuutolla on keskeinen rooli, ja työperäisen maahanmuuton lisääminen nousee yhdeksi tärkeimmistä keinoista lieventää väestökehityksen taloudellisia vaikutuksia ja vahvistaa julkisen talouden kestävyyyttä (Alho ym., 2023; Kotamäki

& Lehtimäki, 2025). Nykyistä korkeampi maahanmuutto vahvistaisi myös työeläkejärjestelmää (Alho ym., 2023).

Yhteiskunnallisessa keskustelussa maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista tämä näkökulma usein unohdetaan. Keskustelussa painottuvat poikkileikkausanalyysit maahanmuuton vaikutuksista julkiseen talouteen. Niissä arvioidut vaikutukset ovat kuitenkin hyvin vähäisiä verrattuna ikääntymisen aiheuttamaan taloukskasvun hidastumiseen. Tästä syystä yhteiskunnallisessa keskustelussa olisi tärkeää kiinnittää huomiota maahanmuuton pitkän aikavälin vaikutuksiin, vaikka niitä onkin etukäteen vaikeaa arvioida tarkasti.

12 Lopuksi

Tämä raportti osoittaa, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset ovat monisyisiä ja vaihtelevat merkittävästi maahanmuuton rakenteen, tulijoiden taustojen ja kotoutumisen onnistumisen mukaan. Maahanmuutto voi tuottaa huomattavia taloudellisia hyötyjä sekä maahanmuuttajille itselleen että vastaanottavalle yhteiskunnalle, mutta hyödyt eivät synny automaattisesti. Taloudelliset vaikutukset määräytyvät ennen kaikkea työmarkkinoille integroitumisen kautta.

Maahanmuuton taloudellisten vaikutusten arviointi on haastavaa, koska maahanmuutto vaikuttaa talouteen monien samanaikaisesti toimivien mekanismien, kuten työmarkkinoiden rakenteen, tuottavuuden, kulutuskysynnän ja kotoutumisen onnistumisen, kautta. Kaikkien näiden mekanismien samanaikainen ja luotettava arviointi on vaikeaa. Lisäksi on huomattava, että taloudellisia vaikutuksia ei tule sekoittaa julkistaloudellisiin vaikutuksiin: taloudelliset vaikutukset kuvaavat koko talouden kehitystä, kuten tuottavuuden ja bkt:n muutoksia, kun taas julkistaloudelliset vaikutukset rajoittuvat kirjanpidolliseen tarkasteluun siitä, kuinka paljon maahanmuuttajat maksavat veroja ja käyttävät julkisia palveluja. Julkistaloudelliset laskelmat jättävät näin ollen huomiotta talouden sopeutumisen ja pidemmän aikavälin kasvun mekanismit, minkä vuoksi ne antavat vain rajallisen kuvan maahanmuuton kokonaisvaikutuksista.

Suomen ja Ruotsin kokemukset korostavat, että maahanmuuton perusteella on suuri merkitys. Työperäinen ja

korkeasti koulutettu maahanmuutto tuottaa selvästi positiivisia vaikutuksia julkiselle taloudelle, kun taas humanitaarinen maahanmuutto on alkuvaiheessa julkistaloudellisesti raskasta, mutta vaikutukset voivat parantua merkittävästi ajan ja tehokkaan kotoutumisen myötä. Oleskeluajan pidentyessä erot kaventuvat, mutta etenkin suojeluperusteisesti tulleilla tulo- ja työllisyserot säilyvät pitkään.

Sekä Suomen uudet rekisteritutkimukset että Ruotsin pitkän aikavälin analyysit osoittavat, että kotouttamispolitiikan laatu ratkaisee paljon. Hyvin suunnitellut ja kohdennetut toimenpiteet, kuten kielikoulutus, nopea ohjautuminen työmarkkinoille ja palveluiden yksilöllistäminen, voivat nostaa työllisyyttä ja vähentää riippuvuutta tulonsiirroista. Lisäksi kotouttamisen vaikutukset ulottuvat vahvasti ylisukupolisiksi: vanhempien parempi työmarkkina-asema ja kielitaito parantavat lasten koulutus- ja tulonäkymiä.

Maahanmuutto kytkeytyy myös Suomen väestökehityksen ja talouskasvun haasteisiin. Nopeasti ikääntyvä väestö heikentää sekä työvoiman määrää että tuottavuushitystä, ja työikäisen väestön supistuminen luo paineita julkisen talouden kestävyYTEEN. Tämä tekee maahanmuutosta entistä keskeisemmän osan Suomen pitkän aikavälin talouspolitiikkaa. Vaikka maahanmuutto ei yksin ratkaise ikääntymisen aiheuttamia rakenteellisia ongelmia, työperäisen maahanmuuton lisääminen on yksi tehokkaimmista keinoista lieventää väestörakenteen muutoksen negatiivisia vaikutuksia työvoiman tarjontaan, talouskasvuun ja julkiseen talouteen.

Kokonaisviesti on, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset määräytyvät sekä sen perusteella, ketkä muuttavat, että sen mukaan, miten Suomi tukee heidän integroitumistaan. Oikein kohdennetulla politiikalla maahanmuutto voi tukea työvoiman saatavuutta, lisätä tuottavuutta ja vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä myös pitkällä aikavälillä. Talouden ja väestön rakenteelliset muutokset tekevät maahanmuutosta myös pitkän aikavälin kasvun ja hyvinvointivaltion rahoituspohjan näkökulmasta strategisen kysymyksen.

Viite

- ¹ Maahanmuuttoviraston vuoden 2025 raportin mukaan kansainvälinen suojelu kattoi noin 4,2 prosenttia myönnettyistä oleskeluluvista vuonna 2024. Mikäli mukaan lasketaan Ukrainan sotaan liittyvä tilapäinen suojelu, humanitaarisen avun piirissä olevien osuus nousee noin neljännekseen kaikista luvista. On kuitenkin huomioitava, että tilapäinen suojelu on juridinen poikkeustila, joka ei automaattisesti johda pysyvään oleskeluun samalla tavalla kuin perinteinen pakolaisstatus. Lisäksi on huomioitava se, että oleskelulupaluvuissa eivät ole mukana EU-maista Suomeen muuttavat. Kansainvälisen suojelun perusteella Suomessa olevien perhesidehakemuksetkin vastasivat vain noin 8 prosenttia kaikista ensimmäisistä perhesidehakemuksista. Humanitaarinen maahanmuutto ei siis ole merkittävässä roolissa perheenyhdistämissä.

Kirjallisuus

- Acemoglu, D. & Restrepo, P.** (2017). Secular stagnation? The effect of aging on economic growth in the age of automation. *American Economic Review*, 107(5), 174–179.
- Aksu, E., Erzan, R. & Kırdar, M.G.** (2022). The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market. *Labour Economics*, 76, 102183.
- Alho, J.M., Kangasharju, A., Lassila, J. ja Valkonen, T.** (2023). Maahanmuutto ja työvoiman riittävyys: Taloudellisten vaikutusten arviointia. Etla Raportti nro 132. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-132.pdf>
- Berli, A., Ruffner, J., Siegenthaler, M. & Peri, G.** (2021). The abolition of immigration restrictions and the performance of firms and workers: Evidence from Switzerland. *American Economic Review*, 111(3), 976–1012.
- Cortes, P.** (2008). The effect of low-skilled immigration on U.S. Prices: Evidence from cpi data. *The Journal of Political Economy*, 116(3), 381–422.
- Dahlberg, M., Egebark, J., Vikman, U. & Özcan, G.** (2024). Labor market integration of refugees: Rct evidence from an early intervention program in Sweden. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 217, 614–630.
- Dustmann, C. & Schönberg, U.** (2025). Linking empirical evidence to theory: A framework for understanding immigration's labor market effects. Teoksessa Dustmann, C. & Lemieux, T. (toim.), *Handbook of Labor Economics* (6, s. 447–548). Elsevier.
- Eklund, J. & Larsson, J.P.** (2020). När blir utrikes födda självförsörjande? Entreprenörskapsforum.
- Foged, M. & Peri, G.** (2016). Immigrants' effect on native workers: New analysis on longitudinal data. *American economic journal. Applied Economics*, 8(2), 1–34.
- Foged, M. & van der Werf, C.** (2023). Access to language training and the local integration of refugees. *Labour Economics*, 84, 102366.
- Halvarsson, D.** (2024). The impact of high-skilled migration on productivity in Swedish firms. Ratio Working Paper No. 374.

Hoen, M.F. (2020). Immigration and the tower of babel: Using language barriers to identify individual labor market effects of immigration. *Labour Economics*, 65, 101834.

Hunt, J. & Gauthier-Loiselle, M. (2010). How much does immigration boost innovation? *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2(2), 31–56.

Karinen, R., Koivula, N., Koivula, T., Oosi, O., Pesola, H., Sarvimäki, M. & Virkola, T. (2024). Koto-sib -kokeilun vaikutukset ja käytännön toteutus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:33.

Kerr, W.R. & Lincoln, W.F. (2010). The supply side of innovation: H-1b visa reforms and U.S. Ethnic invention. *Journal of Labor Economics*, 28(3), 473–508.

Konjunkturinstitutet (2025a). Invandrades netto-bidrag till de offentliga finanserna 1983–2022. Konjunkturinstitutet Specialstudie 117. Stockholm.

Konjunkturinstitutet (2025b). Samhällsekonomska effekter av migrationen till Sverige – en kunskapsöversikt med fokus på arbetsmarknad, makroekonomi och offentliga finanser. Konjunkturinstitutet Specialstudie 116. Stockholm.

Kotamäki, M. & Lehtimäki, J. (2025). Getting too old for this: Population ageing and its economic consequences in Finland. *Economic Analysis and Policy*, 88, 1720–1750.

Liljeberg, L., Bolvig, I. & Hernes, V. (2023). Arbetsmarknadsetablering bland flyktingar och deras anhänga i Sverige, Norge och Danmark. IFAU-Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy.

Maahanmuuttovirasto (2025). Maahanmuuton tunnusluvut 2024.

Maczulskij, T. (2025). Hiring the First Non-native Worker and Exports. ETLA Working Papers No. 126. <https://pub.etla.fi/ETLA-Working-Papers-126.pdf>

Maestas, N., Mullen, K.J. & Powell, D. (2023). The effect of population aging on economic growth, the labor force, and productivity. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 15(2), 306–332.

Mitaritonna, C., Orefice, G. & Peri, G. (2017). Immigrants and firms' outcomes: Evidence from France. *European Economic Review*, 96, 62–82.

OECD (2021). International migration outlook. Paris: OECD Publishing.

Olovsson, C., Walentin, K. & Westermark, A. (2025). Dynamic macroeconomic implications of immigration. *Journal of Monetary Economics*, 151, 103747.

Pesola, H. & Sarvimäki, M. (2024). Intergenerational spillovers of integration policies: Evidence from Finland's integration plans. *The Review of Economics and Statistics*, 1–27.

Pesola, H., Sarvimäki, M. & Virkola, T. (2024a). Eri syistä maahan muuttaneiden työllistyminen Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:9.

Pesola, H., Sarvimäki, M. & Virkola, T. (2024b). Mitä oikeastaan tiedämme maahanmuuttajien kotoutumispolitiikan vaikuttavuudesta? *Talous & Yhteiskunta*, 2024(4).

Päivinen, J. (2017). Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2017:27.

Salminen, S. (2015). Maahanmuutot ja Suomen julkisen talous: Osa 1 – Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot. Suomen Perusta.

Sarvimäki, M. (2015). *Maahanmuuton kustannuksista*, <https://vatt.fi/-/maahanmuuton-kustannuksista>

Sarvimäki, M. & Hämäläinen, K. (2016). Integrating immigrants: The impact of restructuring active labor market programs. *Journal of Labor Economics*, 34(2), 479–508.

Scocco, S. & Andersson, L.F. (2016). Hur väl bedömer vi effekterna av invandringen på offentliga finanser? *Ekonomisk Debatt*(6), 52–62.

VATT-työryhmä (2014). Maahanmuuttajien integroituminen suomeen. VATT Analyysi 1-2014.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2447,
ISSN 2323-2447,
ISSN 2323-2455 (Pdf)

Kustantaja: Etlatieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
